

Visszatekintés a NAIH információszabadsággal kapcsolatos felügyeleti tevékenységének eredményeire ötévi távlatból

SZIKLAY JÚLIA¹

Az információs jogokat felügyelő magyar hatóság tevékenységéről kevés átfogó értékelés született, a szakirodalom is főleg az egyes kiemelt ügyekben hozott döntésekkel foglalkozik. Mindez különösen igaz az információszabadság területére, ahol az éves NAIH-beszámolókon kívül kevés a komolyabb elemző munka. Az Információszabadság (szak) főosztály (volt) vezetőjeként a szerző megkísérli áttekinteni azokat a 2018–2023 között elért eredményeket, stratégiai pontokat, amelyek jellemzők vagy fontosak voltak a felügyeleti munka és a jogág fejlődése szempontjából egyaránt.

Kulcsszavak: információszabadság, felügyeleti szerv, Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság, NAIH, közérdekű adat, közfeladat, nyilvánosság, átláthatóság

A Five-Year Review of the Results of NAIH's Freedom of Information Monitoring Activities

The National Authority for Data Protection and Freedom of Information (NAIH) is responsible for the supervision of rights related to data protection and freedom of information in Hungary. However, there have been few comprehensive evaluations of the activity of the Hungarian supervisory authority, and the literature also mainly deals with the decisions made in priority cases. This is especially true in the area of freedom of information, where – apart from the NAIH annual reports – there is few serious analytical work available. As the (former) head of the Freedom of Information Department, the author attempts to review the results and strategic points achieved between 2018–2023, which were important from the point of view of both the supervisory activity and the development of this specific constitutional right.

¹ 2023. augusztus 16-tól a NAIH nemzetközi ügyekért felelős alelnöke, 2018–2023 között az információszabadság főosztály vezetője, a 2019–2022 KÖFOP átfogó információszabadság kutatási projekt szakmai vezetője.

Keywords: FOI, supervisory authority, Freedom of Information, National Authority for Data Protection and Freedom of Information, public information, public duty, public body, publicity, transparency

Az elmúlt fél évtizedben az információs jogokat felügyelő hatóság életében sok változás történt. Az adatvédelem területén a legfontosabb sarokpont 2018-tól az uniós adatvédelmi csomag – az adatvédelmi bűnügyi irányelv átültetése és az adatvédelmi rendelet² szabályainak közvetlen – alkalmazása, életbelépése, ami számtalan jogalkalmazási-jogértelmezési megmérettetéssel járt és jár azóta is.

A másik felügyelt információs jog, az információs szabadság területén leginkább 2022-ben történtek jogszabályi változások, de az itt jelentkező állandó kihívások sokkal inkább a hazai és uniós jogi-politikai környezeti hatásoknak tudhatók be. Ennek megfelelően a NAIH ugyan elismert szakértő partnere a különféle uniós vizsgálóbizottságoknak vagy hazai munkacsoportoknak (például Korrupcióellenes Munkacsoport), de hivatalos mandátummal vagy tagsággal csak a tanulmányban megnevezett testületekben rendelkezik.

A NAIH szakfőosztályának vezetőjeként jelen tanulmányban megkísérlem összefoglalni azokat az eredményeket, változásokat, amelyekkel a közérdekű adatok nyilvánosságát garantáló alkotmányos alapjog magyarországi védelme és lehetőség szerinti fejlődése érdekében végzett munkánk keretében 2018 óta elértünk vagy éppen célul tűztünk ki.

Átfogó magyar információs szabadság-kutatási projekt

A 2019–2022 között futó, a Közigazgatás- és Közszolgáltatás-fejlesztési Operatív Program keretében megvalósuló KÖFOP-2.2.6-VEKOP-18-2019-00001 *Az információs szabadság hazai gyakorlatának feltérképezése és hatékonyságának növelése* című kiemelt projekt (Projekt) kedvezményezettjeként a NAIH feladata az információs szabadság alkotmányos alapjog magyarországi állapotának átfogó, tudományos alapú feltérképezését követően a kutatási megállapításokat is alapul véve a jogi környezet javítását célzó javaslatok kidolgozása. A projekt az Európai Unió finanszírozásában, a NAIH mint kedvezményezett szakmai irányító bevonásával, mintegy 60 kutató (jogász, közigazgatási szakember, szociológus, informatikus, civil szervezet munkatársa) aktív részvételével zajlott le.

Négy kutatási területe az önkormányzatok, a központi közigazgatás, a közigazgatáson kívüli, de közfeladatot ellátó és/vagy közpénzzel gazdálkodó egyéb szervezetek információs szabadsággal kapcsolatos kötelezettségeinek ellenőrzése, valamint foglalkozott azokkal a jogi és jogon kívüli mechanizmusokkal, amelyek a joggyakorlást biztosítják vagy optimalizálhatják. Ilyenek például a konkrét jogszabályi rendelkezések,

² Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2016/679 rendelete.

a kapcsolódó peres és nemperes eljárások (lásd ítéletek végrehajtása, vagyis az adatkiadás kikényszerítésének hatékonysága vagy sikertelensége, edukáció, felügyeleti szerv szervezetfejlesztése stb.).

A törvényi szabályozás alapján a közfeladatot ellátó szervek közfeladatuk végrehajtásáról kötelesek a közvéleményt tájékoztatni az általános (tömeg)kommunikációs csatornákon keresztül, valamint interneten, a törvény által előírt különféle listás közzététel útján, végül a bárki által benyújtható kérdésekre – ezt nevezzük közérdekű adatigénynek – az igénylő által megkívánt módon főszabályként 15 napon belül. A kutatás az általános tájékoztatás – honlapon való közzététel – egyedi adatigénylés három szintje közül az utóbbi két konkrét kötelezettség teljesítésére fókuszált, egyszerűen azért, mert itt lehetséges volt az objektív mérés.

Az egyes kutatási eredményekről röviden elmondható, hogy érdekes, tanulságos, de mindenekelőtt megbízható, igazolt eredmények születtek.

A 2021. őszi állapotnak megfelelően, vagyis egyfajta „pillanatfelvételenként” sor került az összes magyar helyi önkormányzat (3197) és több megyei, illetve nemzetiségi önkormányzat honlapján elhelyezett „közérdekű adatokra” vonatkozó kötelező közzététel ellenőrzésére, vagyis hogy az előírtak szerint ezek az adatok ott vannak-e, megfelelő helyen és struktúrában, a felhasználó által megtalálható és olvasható módon. A vizsgált önkormányzatok döntő többségének (92%) van ugyan saját honlapja, de csak 46%-uk esetében volt megtalálható a jogszabályi előírásoknak megfelelően, a nyitóoldalon, jól látható módon, megfelelő hivatkozással a „közérdekű adatok” információs tömb. Közel minden harmadik önkormányzatnál közzétételre utaló jel semmilyen felületen nem jelent meg. A digitális jelenlét technikai színvonala (keresőmotor, oldaltérkép, többnyelvű honlap, akadálymentesítés) összességében inkább alacsony-közepesnek mondható. A hat kérdésből álló próba-adatigénylés eredménye szerint a 3210 vizsgált önkormányzat között 95 olyan szervezet volt (3%), amely az összes kérdést jogszerűen teljesítette. Az önkormányzatok 41%-a egyetlen kérdést sem válaszolt meg, további 10% pedig minden egyes kérdést jogszerűtlenül elutasított. A többi önkormányzat (azaz az összes önkormányzat 45%-a) részben teljesítette az adatigénylést.

A központi közigazgatás területén a reprezentatív minta (N = 155) 68%-ánál a kutatók olyan honlapokat találtak, ahol elérhető volt releváns tartalom. A minisztériumok, főhatóságok tehát a digitális tartalmakat már nagyobb kedvvel osztják meg, ugyanakkor a minőségi feltételeknek való megfelelés már kevésbé stimmel, ami azazal a következménnyel jár, hogy egy érdeklődő állampolgár igen nehezen találja meg az egyébként sokak számára fontos információkat – például kormányzati honlapokon. A próba-adatigénylésekben szereplő válaszadás is kevésbé volt hiányos, mint az önkormányzatoknál, teljes egészében elutasítás csak az adatigénylések 2%-a esetében történt (mondani sem kell, hogy ezekben az esetekben jogszerűtlenül), és szintén nagyon kevés volt a „hallgatók” aránya is (4%) (ami egyébként szintén abszolút jogszerűtlen). Ugyanakkor „tökéletes” válaszadás sem fordult elő.

A harmadik célterület „vegyes” csoportjába tartoztak például a köztulajdonban levő gazdasági társaságok; az állami, önkormányzati háttérű alapítványok, a köztisztviselők,

az egyetemes és monopolhelyzetben lévő közszolgáltatók (lásd hulladékiszállítás, kéményseprés, szennyvízszippantás, vezetékesvíz- és csatornaszolgáltatás, a postai, a villamosenergia-, a földgáz- és az elektronikus hírközlési szolgáltatás biztosítói). A legkevésbé jogkövető magatartás erre a csoportra jellemző, hiszen számukra sokszor még az is kétséges és vitatott, hogy vannak-e információszabadsággal kapcsolatos kötelezettségeik, vagyis egyáltalán elszámoltathatók-e a közpénzhasználat okán. A vizsgált szervezetek (N = 932) közel kétharmadánál semmilyen közzétételre utaló jel nem volt azonosítható, különösen az állami, önkormányzati hátterű alapítványok esetében volt extrém magas a mulasztás aránya (95%). A próba-adatigénylést igen kevés szervezet (2%) teljesítette teljes egészében és jogszerűen, tehát mind a hat kérdésre válaszolva. Semmilyen válasszal sem szolgált a szervezetek 58%-a, ami súlyosan jogsértő magatartás. Egyértelmű az átláthatóságra törekvés hiánya, akár attitűd-, de sok esetben tudásbeli hiány miatt.

Pozitív eredmény, hogy az online kérdőívek vagy mélyinterjúk útján megkérdezett interjúalanyok (a szervezetek vezetői vagy információszabadsággal kapcsolatos feladatokkal megbízott munkavállalói) megítélése, véleménye szerint a nyilvánosság és a transzparencia önmagában demokratikus érték, nem pedig egy „kellemetlen” kötelezettség vagy feladat. Erre mindenképpen lehet és kell is a jövőben építeni. Az alap hozzáállás, attitűd tehát inkább pozitív, ami a fő probléma, az a tudás és az információ, valamint az intézményes gyakorlat hiánya.

Az információszabadság hazai érvényesülése tehát meglehetősen önellenmondásos képet mutat: míg a magyar szabályozási rendszer nemzetközi viszonylatban megfelelőnek – egyes esetekben kiemelkedőnek – mondható, és a felügyeleti és jogorvoslati szervek is megfelelően látják el szerepüket, addig a kutatások rendkívül nagy mértékű hiányosságokat („erősen fejlesztendő gyakorlat”) tártak fel az adatkezelői oldalon, a kötelezettségek teljesítését érintő folyamatoknál. Az információszabadság hatékonyabbá válásához nem az elérhető információk körének bővítése, hanem a ténylegesen releváns információk minél könnyebb elérhetősége és megismerhetősége vezethet. A kutatás alapján így a „minél szélesebb nyilvánosság” helyett az „okos nyilvánosság” szemlélet szerinti megközelítést javasolják a szakértők, a javaslatokat nagyrészt e megközelítésnek megfelelően fogalmazták meg.

A kutatás eredményei egyértelműen megerősítették azt az előzetes feltételezést, hogy az online közzététel az egyik leghangsúlyosabb eszköz az információszabadság érvényesülése kapcsán. A proaktív közzététel garanciákkal való megerősítése ezért az egyik legfontosabb cél, mivel hatványozottan tudja emelni az információszabadság hatékonyságát a jövőben. A kutatások emellett feltártak olyan, a jogi szabályozásra visszavezethető problémákat, amelyek jogalkotással, jogszabály-módosítással orvosolhatók: ezeket az *Összefoglaló jelentés döntéshozók részére* című dokumentum tartalmazza.

Az információszabadsággal kapcsolatos követelmények teljesítését jobban ösztönöznék a hatékony ellenőrzési, szankcionálási lehetőségek alkalmazhatósága. A puha és kemény jogkövetkezmények, különösen a közzétételi kötelezettség megsértésének szankcionálása

révén hozzájárulnak a közzétételre kötelezett szervezetek jogkövető magatartásához, illetve e szervezetek orientálásához.

Az egyedi adatigénylések teljesítése során fontos a mindkét szereplőt (!) terhelő együttműködési kötelezettség megkövetelése, valamint az egyértelműen túlzó, aránytalanul nagy terhet jelentő megnyilvánulásokkal szemben a szűken értelmezendő észszerűségi korlát bevezetése. Emellett fontos a belső meggyőződésből fakadó igény, amelyhez jól használható az önértékelési eszköztár.

Amíg azonban az általános kulturális közeg nem mozdul el az átláthatóság, nyilvánosság fontossága felé, addig egyik szereplőtől sem várható számottevő előrelépés e téren.

Igen szűk azon állampolgári kör, amely él az információszabadsághoz kapcsolódó jogaival, vagyis nem beszélhetünk általános állampolgári érdeklődésről a közfeladatot ellátó szervek működésével, tevékenységeivel kapcsolatos közérdekű vagy közérdekből nyilvános adatok iránt. Az információszabadság mint alapvető jog jobb érvényesítéséhez mind az adatigénylői, mind pedig az adatkezelői oldalon komoly változásokra van szükség: az állampolgárok esetében elsősorban a jogtudatosság növelésével, míg az adatkezelői oldalon a hozzáállás, az elkötelezettség javításával. Mindehhez pedig elengedhetetlennek látszik a külső támogatás, a felügyeleti szervtől várható segítségnyújtás. A szemléletváltás érdekében javasolt, hogy a köznevelésbe emeljék be az információszabadsággal kapcsolatos ismereteket.

A projekt megvalósult eredménytermékei közé tartoznak a különféle részletes tudásbázis-kiadványok a költségtérítésről, a kötelezetti kör személyi hatályáról, a környezeti adatok hozzáférhetőségéről, az önellenőrzésről, idetartozik az önkormányzati és az átláthatósági útmutató, valamint az új, tematikus információszabadság portál is (<https://infoszab.hu>).

Az eredmények – ideértve a helyzetjelentéseket, a kutatási elemzéseket, az összefoglaló jelentéseket és a döntéshozók számára megfogalmazott ajánlásokat is – nyilvánosan elérhetők a portálon, illetve a számos budapesti és vidéki, valamint online térben rendezett szakmai eseményen igyekeztünk átadni és elérhetővé tenni azokat a kollégák számára.

Új átláthatósági eljárás

Az uniós pénzforrásokhoz való hozzájutás érdekében még napjainkban is zajló tárgyalássorozat eredményeként 2022-ben az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról szóló 2011. évi CXII. törvény (Infotörvény) módosításával [a közzététel módját és pontos tartalmát az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról szóló 2011. évi CXII. törvény 37/C. §-a és a Központi Információs Közadat-nyilvántartás részletszabályairól szóló 499/2022. (XII. 8.) Korm. rendelet tartalmazza, a közzétételi kötelezettség a 2022. november 29-én vagy azt követően keletkezett adatokra vonatkozik] bevezettek egy új közzétételi kötelezettséget és egyben új NAIH-eljárástípust, amely egyértelműen hatósági eszközöket – pénzügyi sankciós eszközt – biztosít a felügyeleti szervnek.

A Központi Információs Közadat-nyilvántartás egy nyilvános adatbázisban teszi elméletileg elérhetővé a nemzetbiztonsági szolgálatok kivételével a költségvetési szervek (az eredeti szándékoktól eltérően egyelőre kimaradtak a helyi és nemzetiségi önkormányzatok) legfontosabb gazdálkodási adatait, így különösen az általuk hazai vagy európai uniós forrásból nyújtott, ötmillió forintot elérő költségvetési támogatások, közbeszerzések, szerződések és kéthavi rendszerességgel frissített kifizetések adatait. Amennyiben egy költségvetési szerv a Felületen közzétételi kötelezettségét nem teljesítette vagy a közzétételre a valóságnak nem megfelelő adatokkal vagy hiányosan került sor, a NAIH bejelentés alapján átláthatósági hatósági eljárást indít és hivatalból átláthatósági hatósági eljárást indíthat. A Hatóság jogsértés esetén elrendeli a Felületen a közzétételi kötelezettség soron kívüli, de legfeljebb 15 napon belüli teljesítését. Amennyiben közzétételi kötelezettségének a költségvetési szerv 15 napon belül továbbra sem tesz eleget, a Hatóság bírságot szabhat ki. A bírság mértéke százszertől ötvenmillió forintig terjedhet.

Az új közzétételi kötelezettség Infotv. 63/A.§ szerinti ellenőrzésének végrehajtására 2023 májusában megkezdte működését az Információszabadság Főosztály keretein belül az új Átláthatósági hatósági osztály (öt, majd hat munkatárs közreműködésével).

Az első lezárt adatszolgáltatási időszak (2022. november 29. és 2023. február 28. között) eredményei a következők:

- az Elektronikus Közbeszerzési Rendszerben szereplő, az adott időszakban kötött összes (3300 db) szerződés adatait átnézték, így kiszűrték, hogy mely szerződéseket kötötték költségvetési szervek;
- az így kiszűrt 1003 db szerződést 374 költségvetési szerv kötötte, ezeknél ellenőriztük, hogy történt-e adatszolgáltatás az új felületen, és ha igen, az EKR-ben szereplő szerződések összes szükséges adatait feltöltötték-e;
- 47 hatósági eljárást indítottunk (ebből 1 bejelentés, a többi saját észlelés alapján), az ügyintézési határidő a 63/B.§ alapján 45 nap;
- a tapasztaltak szerint minden ügyfél (1 kivételével) már a tényállást tisztázó végzés után teljesítette speciális közzétételi kötelezettségét.

Problémát jelentett, hogy az ellenőrzések során nagyon időigényes volt a Központi Információs Közadat-nyilvántartás (Felület) használata, minimum 15-20 captcha képet kellett végigklicskelni minden szerv esetén. A felületet kezelő NAVÜ később állított a rendszer érzékenységén.

A második lezárt adatszolgáltatási időszak (2023. február 21. – április 21.) eredményei:

- az Elektronikus Közbeszerzési Rendszerben szereplő, az adott időszakban kötött összes (2085 db) szerződés adatait átnéztük, így kiszűrtük, hogy mely szerződéseket kötötték költségvetési szervek;
- az így kiszűrt 649 db szerződést 202 költségvetési szerv kötötte, ezeknél ellenőriztük, hogy történt-e adatszolgáltatás az új felületen, és ha igen, az EKR-ben szereplő szerződések összes szükséges adatait feltöltötték-e;

- 40 hatósági eljárást indítottunk (2 bejelentés érkezett).

Összefoglalva: a 2022. november 29. – 2023. április 21. időszakra vonatkozóan 57 határozat született, három határozat tartalmaz közzétételre kötelezést, ezeknek a kötelezettek eleget tettek határidőn belül.

Az első tapasztalatok alapján a törvényes cél – a transzparencia növelése a közpénzköltésnél – elérhető az új kötelezettség és a hatósági ellenőrzés bevezetésével, és pozitív fejlemény, hogy a szervezetek nemcsak az adatszolgáltatás teljesítését pótolják, de belső eljárásaikat, szabályzataikat, nyilvántartási rendszereiket is felülvizsgálják, ami az általános közzétételi kötelezettségre is pozitív hatással lesz.

Ennek alátámasztására néhány jellemző adatkezelői válasz:

„Tájékoztatjuk, hogy a Hatóság megkeresésében foglalt általunk elkövetett hibánkat elismerjük, a kért dokumentumokat pedig a lehető legrövidebb időn belül a Hatóság rendelkezésére bocsátjuk. A hibánk elismerése mellett tájékoztatjuk arról is a tisztelt hatóságot, hogy a jövőben kiemelt figyelmet fogunk fordítani arra szervezeti szinten is, hogy az ilyen hibákat elkerüljük, és adatszolgáltatási kötelezettségeinknek minden esetben és minden helyzetben maradéktalanul eleget tegyünk.” (NAIH-6362/2023)

„A fenti elmaradás oka, hogy a.....2022....napjától szülési és gyermek gondozása céljából kivett fizetés nélküli szabadság okán nem rendelkezett munkavégzésre és rendelkezésre állásra kötelezhető tisztviselővel, és a többszöri meghirdetése ellenére is csak 2023...napjától alkalmazunk az álláshelyen határozott időre felvett adatvédelmi tisztviselőt.”(NAIH-6242/2023)

„Végzésük érkezése után felülvizsgáltuk a beszerzéseinket, ami alapján megállapítottuk, hogy az Infotv. 37/C.§ (2)–(3) bekezdéseiben meghatározott adatok, melyek 2022. november 29-én keletkeztek a jogszabályok félreértelmezése miatt nem kerültek feltöltésre.” (NAIH-6360/2023)

„Az adatszolgáltatási kötelezettségről a Végzés kézhezvételéig nem volt tudomásunk.”(NAIH-6355/2023)

A kritikák³ ugyanakkor felróják a Felületen való keresés nehézkességét (továbbra is) és azt, hogy szerződő félre nem lehet keresni, csak költségvetési szervre – ez utóbbi állítás azonban nem felel meg a valóságnak, bár a keresési eredmények valóbban nehezen olvashatók.

³ <https://k.blog.hu/2023/03/01/kozadat-portal-remalom> vagy TISZAI 2023: 12–13.

2022-től megszűnt az extra munkaerőért felszámítható költségtérítés lehetősége

A 2022. október 10-én kihirdetett jogszabály-módosítások alapján a közérdekű adatokhoz való hozzáférés megkönnyítését célozva, egyben a legsúlyosabb uniós jogállamisági kritikának engedve jelentős változtatásokra került sor: az Infotv. 29. §-ában szabályozott, a munkaerőforrás aránytalan mértékű igénybevételére vonatkozó költségtérítés megállapításának lehetőségét kiveztették, a fennmaradó költségelemek (az adathordozó/másolat készítésének, illetve kézbesítésének költsége) tekintetében pedig a Kormány a Költségrendeletben költséghatárokat állapított meg (10 ezer–190 ezer HUF). 2022-ben, vagyis az utolsó évben, amikor még jogszerűen lehetett költségigénnyel élni, a NAIH összesen 35 (vagyis számszerűségében nem igazán magas) költségtérítéssel kapcsolatos panaszt vizsgált felül, ebből 11 vizsgálat még 2021-ben indult: az adatkezelők önkormányzatok, kormányhivatalok, köztulajdonban álló gazdasági társaságok, illetve alapítványok voltak, és többségében a jogsértést orvosolni lehetett az adatok költségmentes vagy jelentősen csökkentett költséggel való kiadásával. 2022-ben a legmagasabb vizsgált költségtérítési összeg 558 093 HUF volt, az adatigénylő a közfeladatot ellátó szerv által megkötött szerződéseket, illetve engedélykéresekért kérte ki két évet meghaladó időtartamra vonatkozóan (NAIH-2812/2022).

Megújult kommunikáció

2018-től törekedtünk arra, hogy a NAIH éves beszámolóiban átfogó képet adjunk a magyarországi információs szabadsággal kapcsolatos aktuális jogi döntésekről, fejleményekről. Az adott évben megszületett releváns alkotmánybírói határozatok mellett így minden évben sor került a legfontosabb bírói döntések lényegének ismertetésére is. Ez azért is fontos, mert adott esetben akár egy ügy keretében is kifejtheti mindhárom jogvédő-jogorvoslati szerv az álláspontját, amelyek az esetek többségében egyébként egy irányba mutatnak,⁴ de persze előfordulhat véleménykülönbség is.⁵

Szintén elhatároztuk, hogy az információs szabadság egy-egy általános problémájáról, jogértelmezési nehézséget okozó szeletéről igyekszünk rendszeres, gyakorlati szempontokat is figyelembe vevő tájékoztatást adni a szélesebb közösségnek is, és erre a NAIH honlapján megjelenő közlemények, tájékoztatók⁶ voltak a legalkalmasabbak (amelyekből több esetben „egyszerűsített”, rövidített, közérthetőbb változat is készült).

⁴ Pl. AB végzés a Kúria Pfv.IV. 22.218/2017/4. számú ítélete elleni alkotmányjogi panasz közérdekű adat kiadásával kapcsolatos költségtérítés tárgyában (ügyszám: IV/1013/2019.) lásd NAIH 2019. évi beszámolója 103.

⁵ Pl. Pf.20.105/2020/7. vagy 25.P.20.421/2020/12. lásd NAIH 2020. évi beszámolója 114.

⁶ Lásd: <https://naih.hu/dontesek-informacioszabadsag-tajekoztatok-kozlemenyek>

1. táblázat: A NAIH által közzétett információszabadság-tárgyú közlemények, tájékoztatók, 2018–2023

Tájékoztató a lejárt lakbér tartozással rendelkező természetes személy adóinak önkormányzat által történő internetes közzétételi gyakorlatáról (2023)
Tájékoztató az Országos Kórházi Főigazgatóság által fenntartott egészségügyi intézmények tekintetében az új átláthatósági közzétételi kötelezettségről
Tájékoztató a tankerületi központok és a tankerületi központok fenntartásában lévő köznevelési intézmények szerződéskötési jogosultságairól és gyakorlatáról az új átláthatósági közzétételi kötelezettséggel összefüggésben
Közlemény az új átláthatósági hatósági eljárásról
NAIH tájékoztató a költségvetési szervek új közzétételi kötelezettségéről
Felhívás az elutasított közérdekű adatigénylésekről szóló jelentéstételi kötelezettségre
Közlemény a Központi Információs Közadat-nyilvántartás felületen előírt közzétételről és az átláthatósági eljárásról
Tájékoztató az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról szóló 2011. évi CXII. törvény módosításáról
Tájékoztató a közérdekű adatigénnyel összefüggő költségtérítésre vonatkozó szabályok módosításáról
Taskenti Nyilatkozat (UNESCO) – angol nyelven
A Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság közleménye az Információszabadság Napja alkalmából
Tájékoztató a projekt keretében megvalósuló önkormányzati indexálás eredményeiről
Tájékoztató a vagyonynyilatkozati rendszer változásairól
Tájékoztató a közérdekű adatigénylések teljesítésére irányadó rendelkezéseknek az új veszélyhelyzet miatti 2022. június 1-jét követő változásáról
Tájékoztató a modellváltó egyetemek közérdekű adatokkal kapcsolatos kötelezettségei tárgyában
Tájékoztató a közérdekű adatigénylések teljesítésére irányadó rendelkezések járványügyi veszélyhelyzet miatti változásáról (2021. 12. 20-tól)
Közlemény a 2021. évi elutasított adatigénylések bejelentéséről
Aktuális közlemény a közérdekű adatigénylésekről
Közlemény a köznevelési és közoktatási intézmények által végzett, a gyermekek személyes adataira vonatkozó adatkezelés jogszerűségéről
Közlemény a települések fertőzöttségi adatainak nyilvánosságáról
Tájékoztató a közérdekű adatok megismerésének korlátairól
Tájékoztató a közérdekű adatigénylések teljesítésére irányadó rendelkezések járványügyi veszélyhelyzet miatti változásáról (2021. 09. 30-tól)
A Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság közleménye az információszabadság napja alkalmából (2021)
Közlemény az elmúlt napokban az önkormányzatokhoz érkezett tömeges közérdekű adatigényekkel kapcsolatban
Tájékoztató a közérdekű adatigénylés költségtérítéséről
A Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság tájékoztatója a közérdekű adatigénylések menetéről
Tájékoztató a közérdekű adatigénylések teljesítésére irányadó rendelkezések járványügyi veszélyhelyzet miatti változásáról (2021. 05. 23-tól)

Tájékoztató a közérdekű adatigénylések teljesítésére irányadó rendelkezések járványügyi veszélyhelyzet miatti változásáról (2021. 04. 27-től)
Tájékoztató a közérdekű adatigénylések teljesítésére irányadó rendelkezések járványügyi veszélyhelyzet miatti változásáról (2021. 02. 23-tól)
Tájékoztató a közérdekű adatigénylések teljesítésére irányadó rendelkezések járványügyi veszélyhelyzet miatti változásáról (2021. 02. 22-ig)
A Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság tájékoztatója a vagyonyilatkozatok megismerhetőségéről (rövidített verzió)
A Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság közleménye az információszabadság napja alkalmából (2020)
A Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság tájékoztatója a vagyonyilatkozatok megismerhetőségéről
Az Információs Biztosok Nemzetközi Konferenciája (ICIC) – Az információhoz való egyetemes hozzáférés nemzetközi napja (IDUAI)
A NAIH tájékoztatója a közösségi oldalakon megosztott tartalmakkal kapcsolatban
A NAIH tájékoztatója a közösségi oldalakon megosztott tartalmakkal kapcsolatban (rövidített változat)
2020. évi tájékoztató az ebnyilvántartásról
2020. évi tájékoztató az ebnyilvántartásról (rövidített verzió)
A Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság tájékoztató adatlapja a 2019 évben a NAIH-hoz érkezett közérdekű adatigénylésekről
Tájékoztató az Adatvédelmi tisztviselők 2019. évi konferenciájához kapcsolódó, az adatvédelmi tisztviselőktől információszabadság témakörben érkezett kérdésekről
A Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság állásfoglalása a közbeszerzések adatainak nyilvánosságáról
A Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság állásfoglalása a közbeszerzések adatainak nyilvánosságáról (rövidített verzió)
A Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság tájékoztatója az önkormányzati testületek működésének nyilvánosságáról
A Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság tájékoztatója az önkormányzati testületek működésének nyilvánosságáról (rövidített verzió)
A Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság közleménye az információszabadság napja alkalmából (2019)
A Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság tájékoztatója gyermekeknek, az információszabadságról
A Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság tájékoztató adatlapja a 2018. évben a NAIH-hoz érkezett közérdekű adatigénylésekről
A Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság felhívása a személyes adatok kezelésével kapcsolatos elutasított kérelmek és a közérdekű adatok megismerésére irányuló elutasított kérelmek bejelentésére
A Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság közleménye Demeter Márta, országgyűlési képviselő személyes adatot érintő interpellációjával kapcsolatban
A Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság közleménye az információszabadság napja alkalmából (2018)
A Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság tájékoztatója az elektronikus információszabadságról

Forrás: NAIH éves parlamenti beszámolók, 2018–2023

Szakmai szempontból kiemelendők az önkormányzati testületek működésének nyilvánosságáról, a közbeszerzések adatainak nyilvánosságáról, a közoktatási intézmények által végzett adatkezelések jogszerűségéről, a modellváltó egyetemekkel és a vagyonyilatkozatokkal foglalkozó tájékoztatók, hiszen ezeken a területeken a Hatóság jogértelmezésének és hangsúlyainak különösen nagy hatása lehetett.

Kommunikációs szempontból pedig nagyon fontosak voltak a közérdekű adatigénylések veszélyhelyzeti szabályozásának aktuális állapotáról tudósító rendszeres (összesen hét) tájékoztatók, hiszen a NAIH honlapjáról így mindenki pontosan értesülhetett az egyébként nem feltétlenül koherens és követhető részletszabályok alakulásáról.

Határterületi ügyek⁷

A NAIH (ahogy korábban az adatvédelmi biztos) joggyakorlatára jellemző, hogy sok vizsgált ügyben a két információs jogot egymásra tekintettel kell értelmezni. A 2018 óta közvetlenül alkalmazandó uniós adatvédelmi rendelet is tartalmaz speciális szabályokat erre az esetkörre nézve [GDPR 9. cikk (2) bekezdés e) pont, 17. cikk (3) bekezdés a) pont, 85–86. cikkek] azzal a megjegyzéssel, hogy a magyar jogalkotó nem élt a 85. cikk (2) bekezdésben biztosított felhatalmazással, és az újságíráshoz kapcsolódó nemzeti kivételszabályokat még nem alkotta meg. A Hatóság következetes álláspontja szerint az újságírási tevékenységhez kapcsolódó adatkezelés fő jogalapja – amennyiben nem hozzájárulásról van szó – az általános adatvédelmi rendelet 6. cikk (1) bekezdés f) pontja szerinti jogos érdek, a jogalap alkalmazása melletti hatósági gyakorlatot a Fővárosi Törvényszék 104.K.701.309/2021/15. számú ítéletében is megerősítette.

Az Infotv. információszabadságra vonatkozó szabályait a 2018-as módosítás ugyan közvetlenül nem érintette, de egyre nagyobb számban fordulnak elő olyan ügyek, panaszok, amelyek a két információs jog „közös halmazába” tartoznak. Különösen igaz ez az interneten vagy a sajtóban szabadon terjedő megnyilvánulások/vélemények esetében. Amennyiben ugyanis a személyes adatok védelméhez való jog mellett valamely más, az adatok nyilvánosságával összefüggő alapvető jog – általában a közérdekű vagy közérdekből nyilvános adatok nyilvánosságához vagy a sajtó és a véleménynyilvánítás szabadságához fűződő alapvető jogok – együttes vagy egymásra figyelemmel történő érvényesüléséről van szó, akkor az alkotmányos jogok esetleges kollízióját valamilyen módon fel kell oldani. Dönteni kell arról, hogy melyik érdek védelme szolgálja jobban a közérdeket, és ez a döntés milyen konkrét jogi rendelkezésekre, illetve jogelvekre vezethető vissza. Vizsgálandó, hogy a nyilvánosságra hozott adat közérdekű vagy közérdekből nyilvános adat-e, a jogaiban érintett személy közszereplő-e (aki pozíciója, a helyi vagy országos közéletben betöltött funkciója vagy önkéntes szerepvállalása okán közvélemény-formáló szereplővé lép elő, ugyanakkor személyes adatait, magánéletét mások által veszélyeztetve érzi), a nyilvánossághoz fűződő közérdek

⁷ Lásd: <https://naih.hu/index.php/hatarozatok-vegzesek/category/tag?tagid=27>; <https://naih.hu/index.php/hatarozatok-vegzesek/category/tag?tagid=265>

felülírja-e a méltányolható magánérdeket, vagy a kívánt cél privacy-barát(abb) módon is elérhető lett volna, illetve az adatkezelő tiszteletben tartotta-e az érintett jogait, és nem sértett-e olyan adatvédelmi alapelvet, amely kivétel nélkül minden személyes adatot érintő adatkezelés során számon kérhető (ilyen például az átláthatóság és az elszámoltathatóság elve).

Ezekben az úgynevezett határterületi ügyekben a NAIH Szervezeti és Működési Szabályzatának értelmében az Információszabadság Főosztály feladatai közé tartozik az olyan adatvédelmi (vizsgálati és hatósági) ügyek intézése is, ahol a személyes adatok védelméhez való jog mellett valamely más, az adatok nyilvánosságával összefüggő alapvető jog (így különösen a közérdekű vagy közérdekből nyilvános adatok nyilvánosságához fűződő alapvető jogok) együttes vagy egymásra figyelemmel való érvényesülése vagy ütközése merül fel. A hatósági eljárás érdemi döntéssel – határozat, végzés – zárul. 2018-tól jelen tanulmány megírásáig⁸ több mint 120 ilyen jellegű határozat született, számos kiállta már azóta a bírósági felülvizsgálat próbáját is. Fontos kiemelni, hogy a NAIH az elbírálás során nagy hangsúlyt fektet a GDPR átláthatósági kritériumának való megfelelésre, valamint az érintetti jogok betartatására.

A határterületi ügyekben hozott döntések közül kiemelhető, nagyobb horderejű állásfoglalásból néhány fontos megállapítás:

- *Közügyektől visszavonult volt közszereplőről készült paparazzo-jellegű cikk kapcsán:*

„A közügy-közszereplő kérdésében a közelmúlt alkotmánybírósági gyakorlata és az annak hatására formálódó bírósági esetjog lényeges állásfoglalásokat eredményezett, amelyek jobbra erősítik azon értelmezést, amely szerint a véleménynyilvánítással érintett ügy »közügy« jellege az elsődleges szempont a személyiségvédelem csökkentett terjedelmének megállapításakor. Az adatvédelmi biztos korábbi, 26/K/1999. számú állásfoglalása szerint a személyes adatok védelméhez fűződő jog korlátozhatóságának mértéke az, ami megkülönbözteti a közszereplőt a közszereplést nem vállaló »civiltől«. Az adatvédelmi biztos ugyanezen állásfoglalásában kifejtette, hogy »[...] feltétlenül e körbe tartozik minden olyan személy, aki közhatalmat gyakorol, és aki közpénzek felhasználásáról dönt. Az is egyértelmű, hogy itt nem homogén személyi körről van szó. Úgyszintén nincsenek jogszabályban lefektetett pontos határok annak megállapítására, hogy a közfeladatot ellátó, illetőleg közszereplést vállaló személyek mely adataik nyilvánosságra kerülését kötelesek tűrni, és hol kezdődik a nyilvánosságtól elzárt magánéletük. Ennek eldöntése esetről-esetre lehetséges és szükséges.« Az Alaptörvény VI. cikk (1) bekezdése megfelelést biztosít a digitális élet új kihívásaira, valamint az Alapjogi Charta 7. cikkében foglaltaknak, amikor is tágabb kontextusba helyezi a magánszférát és egyben alkotmányos szinten rendezi a magánszférajok és az egyéb alapvető jogok (mint például

⁸ 2023. július végéig.

a véleménynyilvánítás szabadsága) kollízióját [...] A Hatóság hangsúlyozza, amennyiben a Kérelmezőre vonatkozó személyes adatok kezelésére a korábban ellátott közfeladataival kapcsolatban, a közügyek megvitatásával összefüggésben kerülne sor, úgy a Kérelmezőnek e körben még mindig magasabb a tűrési kötelezettsége [...] A Hatóság kiemeli: az, hogy egy közszereplő a magántulajdonú ingatlanában, a »négy fal« között mivel tölti a mindennapjait, milyen változás észlelhető a külsején, nem hordoz magában olyan közérdeklődésre tartozó információt, amelynek következtében az érintett személy magánszférájába történő behatolás megalapozottá válna, és amely a személyiségvédelmét csökkentené. Ebből adódóan annak ellenére, hogy a Kérelmező évtizedeken keresztül a magyar közélet aktív résztvevője volt, és jelenleg is aktív sajtóérdeklődés mutatkozik a személye iránt, nem következik az, hogy magánemberként elvesztené a személyes adatai feletti önrendelkezés jogát.”(NAIH-2853-1/2022.)⁹

• *Közéleti kiadvány korrupciógyanús esetekről:*

„Kérelmezett az adatkezelés céljaként a Kiadvány megjelentetését és ezáltal Kérelmezett közérdekű tevékenységének ellátását, valamint véleménynyilvánításhoz való jogának gyakorlását határozta meg; adatkezelői jogos érdekként pedig a véleménynyilvánítás szabadságát, a közpénzek elköltésének átláthatóságának vizsgálatát, esetleges visszaélések és korrupciós jellegű ügyek nyilvánosságra hozatalát, valamint a köz tájékoztatását közpénzek elköltéséről és a Kérelmezett tevékenységéről. A Hatóság álláspontja szerint a Kérelmezett által azonosított érdekek megfelelnek a jogos érdekekkel szemben támasztott, fentebb hivatkozott konjunktív feltételeknek. A megjelölt adatkezelői érdekek összeegyeztethetőek az uniós és a magyar jogszabályi rendelkezésekkel, valamint megfelelnek az egyértelműség követelményének is, mivel a Kérelmezett kellően konkrétan meghatározta, hogy a Kiadvány megjelentetéséhez, így az azzal kapcsolatos adatkezeléshez milyen érdeke fűződik. Kérelmezett érdekei továbbá valóságos és fennállóak, hiszen azok közvetlenül kapcsolódnak a Kérelmezett, mint közhasznú alapítvány közhasznú tevékenységéhez. Kérelmezett a személyes adatok kezelésének szükségességét is megfelelően alátámasztotta, mivel a véleménynyilvánítás, illetve tájékoztatás, mint adatkezelési cél megghiúsulna a kezelt személyes adatok közlése nélkül és a Kiadvány vonatkozó része értelmezhetetlenné válna. Kérelmezett az adatkezelés arányosságát azzal indokolta, hogy a Kiadványban a Kérelmezőre vonatkozóan ismertetett ügyek közügyek, a közpénzből történő részesedés fokozott tűrési kötelezettséggel társul, továbbá a kezelt személyes adatok mindegyike a sajtó útján korábban már nyilvánosságra került, így az adatkezelés nem okozhat aránytalan sérelmet.”(NAIH-1047-21/2022.)¹⁰

⁹ Lásd: <https://naih.hu/hatarozatok-vegzesek?download=680:a-kozugyektol-visszavonult-kozszereplo-maganeletere-vonatkozó-adatok-online-sajtoban-valo-kozzetetele-paparazzo-ujsgiras>

¹⁰ Lásd: <https://naih.hu/hatarozatok-vegzesek?download=592:szemelyes-adatok-kezelese-nyilvanos-kozeleti-kiadvanyban>

- *Óvodai ünnepségekről készült műsor internetes megosztása témakörében:*
„Az egy vagy több, illetve kifejezetten az összes gyermek részvételét igénylő műsorról készítendő videófelvétel esetén a szülői szándékok előzetes felméréssel már a kezdetektől oly módon alakítható a készülő előadás, hogy a felvételhez és annak esetleges megosztásához hozzájáruló szülők gyermekeinek szereplése jogszerűen megörökíthető legyen. A gondos tervezéssel az is biztosítható, hogy a felvétel elkészítéséhez hozzájárulásukat nem adó szülők gyermekei is megfelelő módon szerepelhessenek a műsorban, hiszen a gyermekek érdekeit egyáltalán nem szolgálja az, ha adatvédelmi okok miatt kimaradnak a közösségi szereplésekből. A gyermekekről készült felvételek korlátlan internetes nyilvánosság előtti megosztása esetén már nem elegendő a szülők, törvényes képviselők számára egyébként is biztosított tiltakozáshoz való jog, ebben az esetben már aktív döntési pozíciót kell garantálni a szülők számára a kiskorú gyermekük adatai korlátlan, bárki általi megismerhetősége miatt, ezért szükséges az ilyen adatkezeléseknél a tájékozott, írásos, előzetes hozzájárulás beszerzése.”(NAIH-4822-8/2021)¹¹
- *Közfeladatot ellátó személy szóbeli megnyilatkozásáról készített hangfelvétel nyilvánossága:*
„Az Möt. hivatkozott rendelkezései alapján Kérelmező jegyzőként közfeladatot ellátó személynek minősül, így e pozícióját betöltve történő megnyilatkozásai közfeladata ellátásához kapcsolódó közérdekből nyilvános adatoknak minősülnek. A közfeladatot ellátó személy hangja – amennyiben közfeladatát gyakorolja – közvetlenül összefügg közfeladata ellátásával. Jelen esetben a hangfelvétel szerint a Kérelmező az anyakönyvvezetői álláspályázatra benyújtott pályázók alkalmasságát, az állás elnyerésének esélyeit taglalta. A szóbeli megnyilatkozás alapja a beszéd, a szóbeli közlés, ebből következően a Kérelmező, mint a település polgármesteri hivatalát vezető jegyző hangja jogi értelemben nem választható el azoktól az információktól, amelyeket mások számára kijelent közfeladata ellátása során. Összességében megállapítható, hogy a Kérelmező, a polgármesteri hivatal vezetőjeként közfeladata gyakorlásával összefüggő, hivatali környezetben tett (hivatali épületben, hivatali időben, a polgármesteri hivatal munkatársával folytatott) szóbeli megnyilatkozása (hangja) az Infotv. 26. § (2) bekezdése alapján közérdekből nyilvános személyes adatnak minősül.”(NAIH-2926-8/2021.)¹²

és

¹¹ Lásd: <https://naih.hu/hatarozatok-vegzesek?download=502:kiskoru-gyermek-szemelyes-adatainak-online-terben-torteno-felhasznalasa-koznevelési-es-kozoktatási-intezmény-alta>

¹² Lásd: <https://naih.hu/hatarozatok-vegzesek?download=406:kozfeladatot-ellato-szemely-szobeli-megnyilatkozasarol-keszult-hangfelvetel-sajtoban-tortent-nyilvanossagra-hozatalarol>

„A Hatóság az ügyel kapcsolatban megállapítja továbbá, ha a megbeszélés két pontja megvitatása esetében szabályszerű (Mötv. szerinti) eljárásrend került volna alkalmazásra, akkor 1. a nyilvános önkormányzati működés biztosította volna a részvételi jog mellett a kép- és hangfelvétel készítésének jogát is, azaz, hogy a kép- és hangfelvétel készítését a nyilvános képviselő-testületi ülésen résztvevő személyek túrni kötelesek, 2. zárt ülés tartása esetén – a megbeszélés tartalma okán –, az ott elhangzó közérdekű adatok megismerését erre irányuló adatigénylés útján biztosítani kell az önkormányzatnak. A Hatóság kiemeli, a zártkörű megbeszélésen elhangzó közérdekű adatok megismerésére irányuló esetleges adatigénylést is teljesítenie kell az önkormányzatnak.” (NAIH/2020/4014/6.)¹³

• *Gazdaglisták ügye:*

„Szintén figyelembe kell venni, hogy a Forbes egy gazdasági, üzleti témakörben írt cikkeket és összeállításokat tartalmazó sajtótermék, így a Hatóság álláspontja szerint a bárki számára elérhető nyilvántartások és a cégek saját nyilvános közléseinek, beszámolóinak részét képező adatoknak és információknak a különböző összeállításokban történő közlése, terjesztése nem sérti a célhoz kötött adatkezelés elvét. Hangsúlyozandó továbbá, hogy a gazdasági tevékenységből származó vagyonnak, illetve a gazdasági társaság értékének meghatározott módszerrel történő becslése egyértelműen a véleménynyilvánítás szabadságának körébe esik. A Kérelmezett a becsléshez különböző nyilvános forrásokból származó adatokat gyűjtött össze, majd ezeket az adatokat egy meghatározott módszertan alapján kiértékelte.” (NAIH/2020/1154/9)¹⁴

A határozat felülvizsgálata során a Fővárosi Törvényszék megállapította:¹⁵ „A közéletben vita tárgya, hogy a Magyar Állam támogatásaival mennyiben és mennyire jogszerűen járult hozzá egyes, a gazdaglistákon szereplő személyek vagyonának létrejöttéhez. A sajtó elősegítheti azt, hogy a közpénzek felhasználása olyan módon történjen, amely a támogatott vállalkozás fejlesztésén keresztül hozzájárul az Alaptörvény XII. cikk (1) és XXX. cikk (1) bekezdéseiben meghatározott alkotmányos célok eléréséhez. Mindezek szerint az üzleti-gazdasági újságírás körébe tartozó sajtótermékek megjelenése nem a közvélemény »pletykaéhségének« kielégítését szolgálta, hanem a szócikkeken keresztül hozzátett a sajtó közéleti »örkutya« szerepköréhez; az alperes ezzel ellentétes megállapításai alaptalanok. Az I. rendű felperes »örkutya« szerepkörben folyta-

¹³ Lásd: <https://naih.hu/hatarozatok-vegzesek?download=230:a-tatai-oreg-to-beruhazas-targyaban-tartott-onkormanyzati-tajekoztaton-keszített-titkos-hangfelvetel-nyilvanossagarol>

¹⁴ Lásd: <https://naih.hu/hatarozatok-vegzesek?download=223:a-forbes-leggazdagabb-magyarokat-illetve-legnagyobb-csaladi-vallalkozasokat-tartalmazó-kiadvanyaihoz-kapcsolodo-adatkezesi-tevekenysegek-beleertve-az-erintetti-jogok-biztositasat-is-vizsgalata>

¹⁵ 104.K.701.309/2021/15.

tott újságírási tevékenysége az adatkezeléshez fűződő jogos érdekét erősíti a II-IV. rendű felperesek jogos érdekével szemben, a határozat rendelkező részében tett – helyes – alperesi megállapításokra ugyanakkor nem hat ki. Az általános adatvédelmi rendelet megsértett előírásaival ezen téves alperesi álláspont nem hozható összefüggésbe, mert az I. rendű felperes által folytatott újságírás jellemzőiről alkotott álláspontjától függetlenül az alperes az I. rendű felperesnek a véleménynyilvánítás szabadságához és a tájékozódáshoz való jog gyakorlása céljából folytatott tevékenységét – amelyhez az általános adatvédelmi rendelet jogkövetkezményeket fűz – nem vonta kétségbe.”

Nemzetközi szerepvállalás

A NAIH nemzetközi szerepvállalása 2018-tól az információs szabadság területén intenzívebbé vált.

Ennek első eredménye, hogy 2018. november 26–27-én Budapesten rendezték meg először a világon azt az „esetjogi gyakorlatok” bemutatását célzó nemzetközi találkozót (FOI Case Handling Workshop), amely a közérdekű adatok nyilvánosságát felügyelő nemzeti intézmények munkatársait gyűjtötte egybe 11 országból (az európai országok mellett a Dél-Afrikai Köztársaság és Marokkó is képviseltette magát). 16 prezentáció adta az alapját a megbeszéléseknek, kifejtve például a felügyeleti szervek számára rendelkezésre álló hatásköri elemeket, a bírósági jogérvényesítés eszközeit, a közzétételi listák rendszerét és a más alkotmányos jogokkal való kollízió eseteit.

2019-ben a Gibraltar Regulatory Authority vállalta a FOI Case Handling Workshop házigazdájának a szerepét (a témák között szerepelt az információs szabadság ügyekben versengő jogi rezsimek ütközésének kérdése, a kormányzat által üzleti vállalkozásokkal kötött szerződések vagy a segélyhívó szolgálatok munkájának átláthatósága), majd a Covid-járvány miatt szünet következett, de 2023. május 16–17-én Berlinben sor került a harmadik találkozó megrendezésére, amely 14 információs szabadság-felügyeleti szervezet/országot képviselő 31 résztvevővel zajlott (+ 1 fő az Európai Ombudsman képviseletében), és igen aktív, gyümölcsöző tapasztalatcsere jellemezte. A Szövetségi Német Adatvédelmi és Információs szabadság Hatóság (BFDI) nyilatkozatban vállalta (és a résztvevők ezt egyhangúlag megszavazták), hogy Németország betölti a 2018-ban a NAIH által kezdeményezett FOI CHW állandó titkárságának szerepét, és ha más jelentkező nem akad, akkor vállalja az esemény éves megrendezését. Nemzetközileg kiemelt, mindenkit érintő tárgykörök: a felügyeleti szervek hatáskörének erősítése, különös tekintettel a szankcionálási lehetőségekre; egyes adatigénylők visszaélészerű joggyakorlása; a mesterséges intelligencia megjelenése a közérdekű adatoknál (például forráskódok, algoritmusok kikérése), az *open data* programok gyakorlati megvalósítása, valamint a környezeti adatokhoz való hozzáférés speciális védelme.

A NAIH 2019-ben az elsők között nyert akkreditációt az egyetlen világméretű információs szabadság-felügyeleti szervezetet összefogó nemzetközi hálózatban, az Információs Biztosok Nemzetközi Konferenciája (International Conference of

Information Commissioners, ICIC) körében, ahol a NAIH képviselőjében az Információszabadság Főosztály vezetője az operatív testület (ICIC Governance Group) munkájában 2019 és 2022 között alapító tagként részt vett, 2023-ban pedig két munkacsoportban (Law Cases, Transparency by Design) aktív tag, valamint az ICIC publikációs tevékenységének is szerzője (ICIC Editorial Project). Ez utóbbi minőségben az ICIC 2021-es hírlevelében beszámoló jelent meg a Tromsøi Egyezményről (*The journey from right of access to the first binding international legal instrument*¹⁶), valamint 2021-ben a 14th Edition of ICIC kötetben tanulmány az információszabadsággal összefüggésbe hozható közpolitikákról (*Public policies for access to information: ideas for innovation*).

Nagy jelentőségű esemény az Európa Tanács közérdekű adatot tartalmazó iratokhoz való hozzáférésről szóló Egyezményének (CETS No. 205., Magyarországon kihirdette a 2009. évi CXXXI. törvény) 2020. december 1-jei hatálybalépése, amire a 10. ratifikációt követően (Ukrajna) kerülhetett sor. A dokumentumot 2009-ben 8 ország – köztük Magyarország – írta alá a norvégiai Tromsøben, és 2010-ben, Norvégia után második orszádként ratifikáltuk. Jelenleg 20 tagállam írta alá, ebből 6 még nem ratifikálta. Az Egyezmény jellemzője, hogy ez az első, információszabadság terén kötelezettségeket előíró nemzetközi jogi dokumentum, európa tanácsi tagsággal nem rendelkező országok és nemzetközi szervezetek felé is nyitott, és kifejezetten gyakorlati megközelítésű (például a „hatóság” fogalmába beleértendő minden közfeladatot ellátó szerv, természetes vagy jogi személy, az adatigénylő célja irreleváns, az igényelt dokumentum pontos megnevezése nem elvárás, a személyes betekintés ingyenes stb.). A tervezetthez képest kis csúszással, 2022 novemberében megkezdte munkáját a 10 főből álló független szakértői csoport (Access Info Group),¹⁷ amelynek feladata az Egyezmény végrehajtásának monitorozása. A szakértői csoport tagja dr. Péterfalvi Attila NAIH-elnök is, és mostanáig három személyes találkozára került sor Strasbourgban. Az összes tagállam elkészítette már az Egyezmény 14. cikke szerinti országjelentését,¹⁸ amelyek átvizsgálása még mindig folyamatban van (ahogy az Európa Tanács által bevont két civil szervezet észrevételeinek benyújtása is).

Összefoglalás

Az elmúlt öt évben a közérdekű adatok nyilvánosságához való jog felügyeleti hatóságának munkájában mind hazai, mind nemzetközi szinten történtek olyan változások, amelyek nagy horderejűnek mondhatók. A munkaerőhöz köthető költségelem jogszabályi eltörlése, a joggyakorlat tudományos igényű országos felmérése vagy a nemzetközi hálózati munkába való aktív bekapcsolódás olyan fejlemények, amelyekre joggal lehetünk büszkéek. Ugyanakkor az adatkezelők oldaláról megnyilvánuló

¹⁶ Lásd: www.informationcommissioners.org/?page_id=4715

¹⁷ Lásd: www.coe.int/en/web/access-to-official-documents/group-of-specialists#st%22135175687%22:1

¹⁸ Lásd: www.coe.int/en/web/access-to-official-documents/country-monitoring

negatív beidegződések, a sokszor elutasító vagy a nyilvánosság jogát megkérdőjelező reakciók ellen még sok a tennivaló, ahogy az ismeretek és az együttműködési szándék – hozzáteszem: mindkét, adatkezelői és adatigénylői oldalon egyaránt megmutató – hiánya szintén olyan pontok, ahol van még fejlődési tér előttünk.

Irodalomjegyzék

- NAIH éves parlamenti beszámoló, 2018–2023. Online: <https://naih.hu/eves-beszamolok>
- NAIH(2022): *Összefoglaló jelentés döntéshozók részére* – Az információszabadság hazai gyakorlatának feltérképezése és hatékonyságának növelése c. KÖFOP-2.2.6-VEKOP-18-2019-00001 azonosító számú projekt eredményterméke, 2022. november 30. Online: <https://infoszab.hu/node/170>
- SZIKLAY, Júlia (2022): Public policies for access to information: ideas for innovation in: Access to information, participation, and inclusion in the Digital Age, 13th Edition of the International Conference of Information Commissioners Mexico ICIC 138–147. Online: www.informationcommissioners.org/wp-content/uploads/2023/docs/ecos05.pdf
- TISZAI Balázs (2023): Betartanak az ígéretnek. *HVG*, 2023. augusztus 10., 12–13.

Jogi forrás

Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2016/679 rendelete (2016. április 27.) a természetes személyeknek a személyes adatok kezelése tekintetében történő védelméről és az ilyen adatok szabad áramlásáról, valamint a 95/46/EK rendelet hatályon kívül helyezéséről (általános adatvédelmi rendelet)

Függelék:

2. táblázat: Statisztika a NAIH Információszabadság Főosztály ügyeiről (2018. 01. 01. – 2023. 07. 27.)

Dátum	elutasított adatigénylések száma	„érdemi” ügyek száma (vizsgálati ügyek, konzultációk, közérdekű adatigénylések, határterületi ügyek)	határterületi ügyek száma (hatósági eljárások)	össze- sen
2018. 01. 01.– 2018. 12. 31.	219	538	1	757
2019. 01. 01.– 2019. 12. 31.	258	863	11	1121
2020. 01. 01.– 2020. 12. 31.	435	713	9	1148
2021. 01. 01.– 2021. 12. 31.	771	1209	37	1980
2022. 01. 01.– 2022. 12. 31.	1029	911	34	1940
2023. 01. 01.– 2023. 07. 27.	1427	780	31	2207